

09-003801

“անին” (քար պատռուկան), “իշ-լը-լը” ըլլայու “փայտ-լը-լը քարը...” թէեւ նոյնպէս ընդդիմութիւն կայ այն մեխանիսմներն որ հնոց քաղաքացիներին հրեցնեն քար մնան եք, որ մորու եւն գուրգու էին յնար (էջ 89). Մաս ինչի՞ր եղ վլրութիւն կարծենք Հայոց քաղ Սուրբ Սարգսին վեց պատճենած զոյցներէն (- որոնց մէջ մաս նայիշախ չէն, այլ մուռք գտած Ա. Սարգսի Ալարքեանին, որ մարգանուն թիւն են.) Տայական “հողմոյ-դիքը”, մը հանեն, զի. Սարբին և նամաւորութիւն հնի եւ տեսլապատճ մը հնի հողմոյ-դիքը, համարիլ (էջ 95 եւն): Ա՛լ ինչո՞ր է շատ մը Սրբոց-Ալարքեանուն մէջ (դոր օր. Ա. Ըթանագիշներ, եւն) մոտե եւ ոյլշկերպած դիցուածնական զոյցները զատել եւ նախնականին վերածել, եւն:

Երիբոր ընդհանուր թերութիւն ուն կը
համարնեց այս որ բնիքի ու սարպն, հայկական ու
իշխանութ, հինգ և ու ուրոք չեն բաժնուած իրաբի
պաշտիք: Հայոց բան կայ այսոր Հայոց քաղ, եւ
ասկից չեն կրնար բան Հայկական բլաւ, այլ
շըրեկայքէն մածնաւած տարը բըրբունութեր: Ոչ չ
մասկ կամարըն (էջ 20), ոչ՝ շաբաթի ֆարանիք
(էջ 51), Տեղիքի վեպին բարձրաւոյ գործափառը
կրնայ բնիք բլաւ, հայ թիւնը՝ քննելիք), ոչ՝ Կղմնէն
քաղաքու (էջ 87), ոչ՝ Ամիզ մաշնչը (էջ 110) եւ
ոչ ան նմաններ Հայկական հասարի կրնանք:
Բաղալիք է որ անեւ հաւաքենան ու ուրութեան
յատուկ մատութիւն եղած բլաւը: Հաւատասրիցն
ալ՝ շատ ուրիշ բաներու գեղ իրենց պատուիթիւնն
ունեն: Հինգ բը մահան, ուրեց կը ծնննին, կը
մմանն ու կ' պայտափառին, ամելի կը տառ ուրիշ
ներու, կամ մասապութեան կը մասնեն հագոյն
բըրբունութեր: — Այս գիտազութեանց նպաստկը
չէ ասկից Արելիկանի գործին պարուն մ' ընկել:
Գործն իրերը հայ ազգագրութեան տառապն գոր-
ձերէն մնի լաւ աշխատափառած եւ իւրի ըստակինի
կրնայ համել, թէեւ բնական է որ չունենայ ամեն
մասամբ. կտառորելութիւն եւ լիսակտարար թիւն:
Հ. Յ. 8.

71. Գիտութեան թիւքը : Բանագույնաբնիւն
Աւք : Ամենն ընդուռուաւ առաջ մին է . Ազգի մը
մասնագործութիւնն ուղարկի պատուած թեան
հայտնի է , ո Հայոցին մասնագործութեան մայս
շամսուազ յատութիւններն մին է , ուրիշն
նիւթերու մեջ աւելի ճարարութ ըլլուց : Պոք Դե-
մքանին առ այս տիրական նիւթին ունի միա-
հայ հերեւուաց : Քանի ու եւր գրին նիւթն նիւթ
ը լայ խայտակն ո կայտան մատուկը , եթէ վայ-
գարանը , իմա՞ թարգ՞ ծառը , մինչ տիրու ո
մարանազկի կը քանակաւուի : Եյնին որ առն-
երես վայ կը վաստանանիւ գրծածուած՝
շշառ և երապար : Գրբյուկիս սպազրական զար-
դացման միա գրած են , բայց ըստ մայլ արար կը
կամեն նորամուս տագեց գրեթե՝ պաշտուու ու
պատա չ (ան աւել ու ու ու զետ զանազնութեան
մար) : Աւորի ենք , որ գոնէ չ , չ եւ ո , ու ալ
վերըշիշեալ նորաձեւ գրեթեան բախտն չեն մինա-

պարունակութեամբ եւ թէ աւելինացած կտորներով; Ի մասնաւոր յիշելով արքանի կը համօրինք. «Մասնաւոր յիշելով», «Ազգարքի կ'օգնի ողբարձու Աստուած!» և այլ Ազգարքի աշխի Սամէթիկէ ՀՀէն՝ «Փերքի եւն. քանի մը կտոր ալ թարգմանաթիւ Պատահ Պաշշարեն եւ որդիշ Տէրեալիսիերէն Բայց չներ կիսար Քաջելով անցնի այն ։ ըստեն՝
— մեծ Թէրութիւն Պատահ որ քրիստոն իշխեթ
ամէն էլի վկայ կը ոշմարտի. Համարները կամ
դումները փափակ լուս. Ա Ա լուս չըր գնեն
արք. 1, 2 եւ կամ աւագադի հայ. Ա Ա լուս. Դեռ
աւելին կայ Հոյերէնի Հոգւոյն հակոսակի. Հոյի կան
ո երուն տեղ զարուած են անյարմար ո ան-
համար! ? եւրոպ. Ճեւերք Յառաջ բբրներ էլլ
1736 Հէտեւեալ առողջութիւն, որոնց Նայու մ'աւքերն
առանց խոստեւու չեն կիսուն անցիւ.

“Արդեօք շեղեւել մոլորել է ճանապարհից? թէ ըսկիւ է մութ անհունդ բարձր ժայռից? թէ անտառի որդիները նորան տարան? թէ գաղաններն պատառ— պատառ արիննորին?...”
Էջ 50. “Երանի! Երանի! Երանի!”, “Ան, Խըշաչ շեմ ես ել մանուկ, (Էջ 44): Ան խօսրի ի հորեւեց այս մանց Երևեւեւ պահ ընթեւենան, մինչեւ որ 4—5 առ վերը լին Համակիվս, պահն զի իմանայ թէ Եւ իւնան... պէտք էր կարգաւ.”

Թերեւս զրոյ մէջ ծակ բանալ դ փորձենք
եթէ երկու բանաստ զըցըլիներուս մէջ նշանուած
տաղաչափութեան կանոնին դէմ անթիւ պահած -

73. Վայս ալ խօսի ու ուղարկուիք : Ք-ը -Աթու : Ու որ իւր արդեստոնին կամ վիճակին վայս գոհ չէ , թող կար դայ այս մատենին մէջ ածխագործին առասպելեալ պատճենին եւ սորվի որ Հարաւան ու բարձր արքան եւ նաև ցողոն ճշգրիտ երջանիք եւ պատճենա որ չէ . այս ալ որ իւր վիճակին վայս գոհ է եւ թէ ածխագործն իւր արքան սուստ երջանիք ու պա տուառը մարդ կնայ ըլլալ եթէ ժամանակ ու դո ըլլալ . ինչպէս գրքիս պատճեն թէնէն յաստի կ

Օշական պարէկանէք:

Սպասարք պատուիքամ, 1. Հայ երեւել այս պատուիք է գոյել զի՞ւ գաղղիկնեւն լիզուաւ. L'Arménie հայ թերթին

կը գրեն Եւմէրքէ. «Խնայողութեան քանձարաւ-
նին վարչութեան անկարգութեանց առևիճ տա-
նելու համար՝ վարիչ կարգուած է Ա. Նիկողոսին Հայոց, որ գաւառու այժմ է հառավարչութեան իշխան
ունինեաւին մօքեցորդութեան է ... Ազգայի Թէստորու-
մի (լուսաւորութեան) կազի բնիքերութեան վա-
րչի կարգուած է: Հայոց ապօսիրական թոկերու-
թեամ անդամ է Եղիշեցի երիտասարդ Իւսուրա-
փափից առաջնորդ մէջ Խոսնիկոս Օսաց, որ
եկած է քաղաքու վնասուական արևետն ուսու-
նելու: Դիլէվախի զօրավարն Ա. Թէստորովիչին
մօքեցոյնը: Ըստահարա հերմանիսյո հիւպատոսին՝
որ Հայոց ապօսիր վար մեծ շահաբարբութեան կը
ցուցնէ՝ մասքիմ բաքեկան է՝ Ան Արքուու-
թեամ կարեի և ուրեմն նշանել թէ Հայոց
ինչպիսի մեծ աղքաւթիւն առնեն այսօր խոկ ի քայլացին: ապօս որ այս երեսից անձաւարու-
թեանց շտան իրենց մայքին լցուան կանձացածած-
քալուար՝ տեկի իր իշխան կ'ուղին առն հու:

2. Հայոց ժամանակից բրիգանդիւն, զր.
Ա. Զարգեսեան. Revue encyclopédique Larousse
շաբաթաթերթին Եսլիք 8 թարգմ մէջ Հայոց
ներկայ դրախտանը ետք են վկաս ամփոփ առաջ թիւն
մ'ըրբա է: Ականձնաթեան ներկայ գրականա-
թիւնը բաժնած է երեք մասի. Միջինքառուն,
հատունուն և Տաճկանուն, ամեն մէկն աշղա-
թեանն, արտադրաք գրագէտնեան ի հերեն
գիւտուր երկերուն վկաս գոհացոցին տեղիկու-
թիւններ և օմանց երկերէն ոլ նմայններ արուած
են: Յօդուածադիրն անցնալ տորի նոյն թերթին
մշջ գրած էր Հայոց հին ժամանակարւնեան վկաս:
Այս գովինդ երկարաբար վաստակաւորին եռանձն,
որ մեր ազգն օսմաններուն ծանծաղացնեան են
անոնց համականքը վաստիւուն անձանձիր կ'աշ-
խատի: Իւր այս ընտածած տաշին մէջ յարատեւա-
ւուն մանգեթով՝ իւր գրչն կը պահանջն այն
կարգի գրութեանց երկար շարք է:

3. Բարեբարութիւն եւ նույնագուստականիւն։
Պահապատի համբածածոթ քամհարեան եղացաց
քամածածաղար նույնամաս է կ. Պալայ Հայոց Պա-
րիփարքառակի 1000 ուռութիւն, քամառական մէջ
գտնածած օրբանցներուն համբ, ինչպէս կը կար-
անք Ծարժամի մէջ. (Թ. 143.) Աւ բաժնակը եւ
լի յառաջան որ քամհարեան եղաց այս քամա-
ծոթ օրինակը շատառն զվար ալ իւր ազգեցու-
թիւնն ընէ, որպէս զի վերընք ժրախան առանցն
նորչիւ եւ մէջ զոհողակիւններով բացուած
ազամիւն օրբանցնաց ապագան ապահովուի. քին-
քի մը՝ որ պահ մանաւ ազգասիրի սրտին ամե-
էն ծանրին ըլլալու է միշտ։

4. Մ-ալիսո Մ-հոնցենէ յ յութվածը, Պարսն
Հատթէս Մասմարեան Ձքիունից Հայ գաղթա-
անաթեան մէկն ապդակն գարանութեան եւ
աստիպակն թեան բազմանայ մշակը, իւր ակա-
թեան պահանաւա եւ բժշկան խորհրդութ պար-
աւորուած է թողով իւր սիրական եւ արդիւ-
աւոր աշխատաթիւններ եւ բազմաբերան կննաց
իւրաք եան օրենքն Հանգստան մէջ անցնեն լ-
լու. Մ. Մամուռասնի ոյց գործունէութիւնը կը
կի 1850էն. իւր գասիրակ՝ տեսուց ե զա-

կ. Պոլսոյ Խառագիրի կե Ներօփնեան Արքտարանին,
Խմենապէս եւ 1867էի ք վեր անդնդհատ Զմիռո-
նչյաց Սեպորտան եւ Ճշխոմիսկան Արքտարանոց
Պր. Մ. Մամարեան խմբադիր էր եւ Խաղընա-
թքրթին, եւ այսօր դեռ՝ 90 տարիէ ի վեր կը կը ա-
տարակէ անխնջ վաստակօց Արքեւոյեան Մա-
մլուց Պր. Մ. Մամարեանի դրախտան իինամեայ
յորեանեան տօնելուց Յանձնատօնութ մի կազմաւած
է, ընդ առաջնորդութեամբ Զմիռոնից կերպու-
թելը նուենեակ Արքեպատութեամբ նորոնարի
Առաջնորդին, ինչպէս կը ծանուցանէ մեզ զբկուած
կենուցագրի կե Յորելայնի հանգէստ պիտի կա-
տարակ առաջիկայ Հոկտեմբերի 17, 29/30ին Այս
տօնիւթ Հոկտեմբերի Առաջնորդութիւնի առաջ-
իւր պաշտօնակցին կը մատուցանէ իր անկեղծ
Նորահարութիւններն եւ պրտագին բարեմազթու-
ութիւնները

5. Գլուխ թիւեւեւն Խանութիւնն բարյացած
է սառնու շնորհի վեցու: «Իմ զանդինին մէջ
(թ. 812) Համարթեամբ կը կարդանէ թէ՝ «Պար-
սկ Ահեղ Շահը» զնահատակելով իր Ազգայական
անձին թշբջի և Թիեհանի պետական թշչական
քիթքարտանին ստուռու ու Պրոֆեսոր՝ Տքթ. Յ.
Թիեհաբեանի արժանիքն եւ ծառայութիւնը, պա-
տուած է զան ժառանգական խանութեան ար-
շառակա յառակ Ֆերանդ մին. Ապօ Տքթ. Յա-
քարթիւն Խան Թիեհաբեան շնայիլով իր Տքթ.
որութեան և Պրոֆեսորութեան չէ քայլած
սառնու ալ ըլլայէ: Տքթ. Յ. Խան «կը պարապի
Հիմայ վնտ կամ շարդի ինզուն սորվելու» յօդուա
հայ Բանափառութեան, որուն մածակա օգտակար
իք գտն այս Հիմ լիւռն, Զինու-Աւետարուի ը-
զուն, Նախին արեւապաշտ Պարսերոն կամ Փար-
սինիերուն լեզուն: Չայցիլով իր ժամանակին անձ
կութեան, զարդարեան շաստ թշեան զարաշ-
տեան մոգութեան դաստիարակ իւր բանած է: Առ այս
Տքթ. Յութ մեծ գժուարութեանց յացմած է: Կոր-
հեաւ զէնուր սրբազն լիցու է սովորութիւնն չէ
այլց սուսպաննեւ: Ի թիեհանի արքարդ դիրք ունեցող
մի փառի քարահաման մըցաւ Տքթ. Յ. Խան
Թիեհաբեան նզու գրել առաւ է՝ եւ այս սույն
ոյ-ոյ-ուննեւն (քենաւետ) հրաման եկեւ և որ նոյն
մոգպեւը զնադկերէնը սորվեցնէ Հայուն, որու

7. "Հայո՞ւ է ԶԳ-ունի՞ ե՞ ի լընչոյ՞ս, ի՞ւրէ վոյշութե՞ւ-Այս օրերու Պղմէնն հեապրա ծանուակաց մեզ թէ Հ. Յ. Ա. Քառեմիկ Հայո՞ւ է ԶԳ-ունի՞ այս ի շընչոսց, անոնք ի բիշաստը պատկերացու գիրքը բարեկիստակ Յամփեսի կողմէնց հաստատած "Սահակ-Մերուպէնն Գրամիան մըցանեաբարձութեան" Արքայութէնի գանհատուելիք՝ վարձասուրեւ է 20 անսնենին իրայի մըցանեկի մէ: Այս դորեւ ու Ազգային Մասնակարանին ԱԱ. եւ ԱԲ. Հասոյները կը կազմէ մասնամի ծախօթ և մեր յարտց Ընթերցացաց, այսու ու երես: Հասորէն և արագուածքների հարաբերակած էնքնի թէ թիթիքի մէջացքնին մէջ, որոնց մէջն

արելի է տեսնել ի մէջ պյոց եւ գործին պատերաց նրբութիւնն եւ գեղեցկութիւնը:

10. Հայունակ երգախոսութիւն է Բերքը:
լինեն ասոր՝ Պարմին (Թ. 115) կը դրեմ թէ ար-
ժանապատի Կրմանու Վարդապետական որ հնա երա-
ժը շառաւ է եմք կը պարապա պարփառեմքու, երա-
ժը բազագէտ դակուոններու, անձն կանանց, հայ եւ

184a. *Zanthoxylum* Linn. 1898. p. 12; *b* 353-360 *b*.
1890. p. 4. *b* 97-103.

գերմանացի ուսանողաց ընտրեալ հասարակութեան մ'անձնէ՝ հայկական ժողովագրական եւ եղեգացական երաժշտական մասն գասահօսառթին մի կարդացեր է, երաժշտանոցին (conservatoire) գահըքի մէջ ըստ ինդրյա երաժշտական անխափահ պրոֆ. Գլայչըքի: Հայոց եկեղեցւին հայրեց պատմաթէնէն երաժտ արժ. Կոմիտաս Արցոց առաեր է Հայոց եկեղեցական, ժողովրդական եղանակին կազմութեան տարբերակիւնք: Առայս զամբճն՝ կազման էր յառաջապայծ ըստ գէկ (գերմանացի) բարձրացած խոսք մէ, որոնք պատմանին երգեցին: Եկեղեցական երգերէն երգաեր են Փառք քենք Տէր: Օրհնեցիք, գոյնեցիք: Այլ զարմանալի: Այս խորհուրդ լուս Առորեւ Տէր են: Ինչ ժողովրդական երգերէն Անեւ եար: Անձրեն եկաւ, Այ ողոյ, հերդի արի: Հով արէք, ասրեր: Հայրիկ, Հայրիկ: Կոմիտաս Արց. երգեր է որդեն: Լէյէ ուրաք, Հայրիկ օշանակեր: Աղ կոնդեմ: Եւն: որդեն: Այս էջ թագուհիք: Զեմփրամիլ: Եւն: ոսնէնէն: Խոսզի չէր: Քիմ աէմիլ արի: Բահար օղոյ եւն: Այս ամբողջն երգուեր են ցոյցներուն համարա ասաց եւ Հայոցական եղանակաց մէջ ատրերաթիւնք: Բայս ատար Կոմիտաս Արց. ցոյցընքը է թէ ինչնուն կը կարդացուին Աւետարանը, ասղմաները, երգեր է եւ շարականներ եւն եւն: Թօլժամիցը կը քէ թէ Բերլին Morgenpostէն մէջ երբանացիք բնանագատ մէ հրամանակով ու գովնատի խօսքի է այս գասահօսառթեան եւ Հայ ժողովրդական երգերուն վայ, զորնէ ուրախ եւ զերմանական սրբն եւ ցոյցընքութեան շատ մօտիկ դատի: Հանդէս առեւ է երգու ժամանակակից է որ Արք: Կոմիտաս վարդապետին այս առաջա ցայլը միակ եւ առանձին շնչայ, այլ կը յուսունքը որ ոչ միայն ինք՝ երգ դարեւալ ասիթ ունենայ, այլ իւ երաժշտական թեարք արևի Հայ ասանակնոր ու պայմանի գասահօսառթիւնները կը յայսիի գասահօսառթիւնները կը համեմացնեն եւրոպացւոց մեր երաժշտականը: Արժ. Կոմիտաս Վարդապետին այս առաջն ցայլը գովնեսի եւ շնորհակալութեան միայն արժանի կը դատնել:

ՕՒՑՈՒՐ ԴԻՑԵԼԻՑՆԵՐ

— Անդէնցին Եսրուո ծավալին նուստարհութեանիւնէ՝ Նոր Ֆունդլանդէն դէպի ի իւլյանդա դործածուելի Ծիմսայնին նոր ճամբուլ մը իր 1500 ծովային մղոնով կարձեցառ ալլազով՝ արագնթաց նաւերով կարելի է երեք օրան մէջ կատարել: Կանադայի կառավարութիւնն այս յատակագիրն շատ կը համարի: Նմանական բրիտանական պետութենէն օժանդակութիւնն կը յուսացուի: Կաւագինացութիւնն կը սկիփ ՝ Գրին Բէյէն, ի Նոր Ֆունդամանդ Կաւահան: Գիսան կղզւն արեւմտեան եղերբին հետ կապուած է երկաթուղով մը. Տղեշարժ կուրով մը ցամաք երկրին հետ կապակցութիւնը կը պահուի: Այս նոր ճամբուլ՝ սրինակի համար՝ 2ի-

կագոյէն մինչեւ Լիվրրուլ՝ վեց օրւան մէջ կարելի է հանիլ:

— Անդուիւն ճառապայնները դարձաւ մէջ դործածուած են մէջ յաջողութեամբ Անգլիացւոցմէ վերջին՝ Սուզանի զէմ մղուած կուորին մէջ: Օմբորմանի ճակատէն եռոքը՝ 121 հրացանի գնդակէ վիրատրեաններ՝ Աբրամիկէ հի նուորական հիւանդանոցը տարուեցան. հնկարելի շեղաւ 21 դիպաց մէջ գնդակը սովորական միջնաբրով գտնել. Արէնադ եւն ճառապայն այժմներով 20 հոգւց վրայ անմիջապէս գտնուելով՝ դորբ հանուեր է:

— Երաւեռուին շատոց՝ Քիմագէտները մէջ Ճգամի երկայն ժամանակէ ի վեր կ'աշխատան արաւետական ճամբով շաբար շնիւլ կարենաւու: Ա. Շառու անուն քիմագէտն յաջողած է այս շաբարն յառաջ բերելու եւ այն ի ձեռն Ելլիութիւններէն: Ամանի մը մէջ այն ափի քանակութեամբ ջածին եւ ածխորսիտ (շաբարի կազմին մասերը) դրաւ՝ որ կը համապատասխաննեն այն աշխրսին՝ զօր այս երկու մարմիններն շաբարի մէջ իրարու նկատմամբ աւնին: Այս խառնուրդն երկայն ժամանակ՝ ելեկարական զօրաւոր համարի մ'ոնիթթարկեց, որով ամանի մէջ շաբարի բօոր քիմագէտն եւ եւ ֆիմիգէտնական յատիւութիւններն ունեցող մարմին մը՝ շաբար գոյացած վանս կի այս միջոցին նաեւ որիշ գոյացութիւններ ալ երեւան եւ լուն՝ որով նշնուես պուսական բջիջներուն մէջ կը կազմուին, երբ արեւու լուսց աղդեցութեամբ շաբար յառաջ գայ ասոնց մէջ՝ հաւանական կը համարուի այն եղակացութիւնը՝ որով իրը թէ նաեւ բայսին մէջ՝ ելեկարապէս ներգործու արեւու լուսոցն զօրութիւններն են որ շաբարը յառաջ կը բերեն:

— Ժւլիէն շնուած ուրաւուտիւն եւ դարձու: Տարիներէ ի վեր փորձեր կը կատարուեն արաւետական մետաք շինելու, առ այս կը գործածուեր կոլլացիում, բամբակ եւն, օրոք: Հումանէլ ի օօրին բործովին բործովին եղանակ մը հնարած է, որուն գործածած նիւթն է ինչպէս Revue Industrielle կը հաստատէ պարզ հելլին՝ դղամթիւն՝ որոշ բարեխառուութեամբ ամանի մը մէջ երկան ատեն կը տարցուի: Այս ամանը բազմութիւն մը փորիկ ծակերու ունի որոնցմէ ժըշտմինը՝ շատ բարակ թեկերու ձեւով դուրս կ'ելլէ: Գանեներու վրայէն ասհող կատար մը այս թեկերը կը հաւաքէ, որ միջոցին ասոնք բորբովլն կը չորսան եւ կարելի է այս հաւասար թանձրութեամբ եւ փայլուն երեսով թե-